

Stichting Beheer Historisch Erfgoed

't Heer en Feer
Schiermonnikoog

Titel: BOEREN OP SCHIERMONNIKOOG

Foto:

Kenmerken:

Periode:	2005
Beschikbaar in archief:	't Heer en Feer K2830
Genre:	Documentaire
Decennia:	13 ^{de} eeuw - 2005
Lengte:	38'03
Medium:	Film
Locatie(s):	Rijsbergen, de polder, De Oorsprong, Eureka, Pathmos, De Branding, De Kooiplaats, Eendenkooi, De Duinhoeve, Florida, recreatiewoning Enno, de kwelder.
Onderwerpen:	Cisterciënzerklooster, Uithof, Staten van Friesland (eigenaar 1580 – 1640), heerlijkheid Schiermonnikoog, dobben, dijkdoorbraak 1825, dijkdoorbraak 1961, Dienst der Domeinen, voermanderij, Vereniging Boerenbelang (1932), Nationaal Park Schiermonnikoog (1989), Zuivelfabriek (1924), dorpsboeren, polderboeren, melkrobot, agrarisch natuurbeheer.
Personen o.a:	Familie Stachouwer (eigenaar 1640 – 1859), John Eric Banck (eigenaar 1859 – 1892), Nicolaas van der Worm (rentmeester/burgemeester), familie Von Bernstorff (eigenaar 1892 – 1945), Jacobus Klein (inspecteur), Rinse Nieuwenhuis (opzichter), Sjirk Huitema (dir. zuivelfabriek), Jacob Koopman (dir. zuivelfabriek), Evert Groendijk (dir. zuivelfabriek), Jan Groendijk (beurtschipper melk (1973)), Manus Wielema (koeherder), Bouwe Hoekstra (koeherder), Johan Hagen (boer), Peter Visser (boer), Terry Holwerda (boer), Ludy v/d Bijl (boer)

Stichting Beheer Historisch Erfgoed
't Heer en Feer
Schiermonnikoog

Beschrijving:

Het verhaal begint in de 13de eeuw waarin Cisterciënzer monniken woeste gronden ontgonnen en dijken aanlegden. Het klooster stichtte een uithof, een groot boerenbedrijf waar lekenbroeders aan het werk waren en zich vooral met veehouderij bezighielden. Door schenking en aankoop werd het kloosterbezit steeds omvangrijker.

Vanaf 1580 tot 1640 komen de kloostergoederen in beheer van de Staten van Friesland. Door de 80-jarige Oorlog komen de Staten in geldnood en bieden het eiland, inclusief het kloosterbezit, te koop aan. Om het nog aantrekkelijker te maken krijgt Schiermonnikoog de status 'heerlijkheid'.

De Stachouwers zijn in 1640 de eerste particuliere eilandeigenaren. Ook de kwelders horen tot hun grondbezit. De verkoop van strandgoederen en de verpachting van grond, vormen voor de familie de belangrijkste inkomensbronnen. Akkerbouw was op het eiland bijzaak. Op de hoger gelegen zandgronden in de duinen werden aardappels, bonen en erwten verbouwd. De lagere gedeeltes (o.a. de kwelders) werden tegen betaling gebruikt als hooi- en weiland.

Door de storm van 1825 krijgen schuren en landerijen het zwaar te verduren. De dreiging van een oprukkende zee is onlosmakelijk met de geschiedenis van het eiland verbonden. In 1859 komt het eiland weer te koop en wordt door Johann Erich Banck gekocht. Hij laat aan de zuidzijde van het dorp gelijk een veel hogere en stevigere zeedijk aanleggen waardoor een grote polder ontstaat. Ook laat hij in de polder nieuwe boerderijen bouwen. Door grondverbeteringen konden in de polder haver, rogge en aardappels worden verbouwd.

In 1892 wordt graaf Von Bernstorff de nieuwe eigenaar van het eiland. De bijdrage van de ontwikkeling van het eiland lag bij deze nieuwe eigenaren vooral bij het toerisme. Na de tweede wereldoorlog raken de Von Bernstorffs het eiland kwijt aan de Nederlandse Staat die het beheer overdraagt aan de Dienst der Domeinen. In 1959 zijn er nog 15 boerderijen. De dienst streeft verdere schaalvergrotingen na waarna na verdere verkaveling er nog 6 boerderijen overblijven in de polder. In 1989 krijgt het eiland de status Nationaal Park Schiermonnikoog. Door inspanningen van de Vereniging Boerenbelang blijft de polder erbuiten.

In de film zijn de mechanisatie en technologische ontwikkelingen binnen de landbouw en veeteelt prachtig weergegeven en de invloed van het toerisme op het boerenbedrijf. Ook het oprichten van een zuivelfabriek (1925) met bijbehorende vraagstukken, komt aan bod. De film wordt afgesloten met verdere modernisering van de agrarische sector waarbij de melkrobot en het agrarisch natuurbeheer centraal staan.

Makers:

Camera: Jan Holwerda en Dick Kool

Stichting Beheer Historisch Erfgoed
't Heer en Feer
Schiermonnikoog

Commentaar: Jan Holwerda en Arend Maris

Commentaarstem: Wietske Maris

Montage/Regie: Dick Kool

Met dank aan iedereen voor het afstaan van materiaal.